

Pakistan na rozdrożu.

Wyzwania polityczne, gospodarcze i bezpieczeństwa

Piotr Opaliński

Polski orientalista, dyplomata, ambasador RP w Pakistanie (2015–2021). Członek Obserwatorium Bliskowschodniego przy Centrum Stosunków Międzynarodowych.

Położony na styku Azji Południowej, Centralnej i Bliskiego Wschodu, Pakistan zajmuje strategiczne miejsce w układzie sił geopolitycznych, a realizacja Chińsko-Pakistańskiego Korytarza Gospodarczego (CPEC) nie tylko kształtuje jego pozycję w globalnej gospodarce, lecz także wpisuje się w rywalizację mocarstw o dominację w Eurazji.

W 2024 roku Pakistan zmagał się z narastającymi napięciami politycznymi, poważnymi wyzwaniami gospodarczymi i rosnącymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa. Choć udało mu się uniknąć finansowej zapaści, fundamentalne problemy strukturalne pozostają nierozwiązane. Czy kraj ten zdoła wykorzystać potencjał gospodarczy i demograficzny, by osiągnąć trwałą stabilizację i rozwój, czy też pozostanie uwikłany w spiralę kryzysów?

Niestabilność polityczna

Pakistan to kraj o burzliwej historii politycznej, naznaczonej częstymi zmianami rządów, napięciami między władzą cywilną a wojskiem oraz niestabilnością instytucji demokratycznych. Choć formalnie funkcjonuje tu ustrój demokratyczny, decydującą rolę w podejmowaniu kluczowych decyzji państwowych odgrywa niezmiennie armia. Kraj zмага się z rosnącymi wpływami grup ekstremistycznych oraz endemiczną korupcją, co osłabia funkcjonowanie instytucji publicznych. Sytuację dodatkowo pogarszają poważne naruszenia praw człowieka, dyskryminacja religijna, przemoc polityczna i cenzura mediów, a ograniczanie wolności słowa i bezkarność służb bezpieczeństwa podważają zaufanie obywateli do państwa.

Wybory parlamentarne z lutego 2024 roku, które miały przywrócić stabilność, w rzeczywistości jeszcze bardziej spolaryzowały społeczeństwo. Partia Tehreek-e-Insaf (PTI) Imrana Khana została poddana systemowym represjom, a jej liderzy zostali odsunięci od życia publicznego w wyniku działań prawno-sądowych. Tymczasem rząd koalicyjny, utworzony przez Pakistańską Ligę Muzułmańską (PML-N) i Pakistańską

Partię Ludową (PPP), nie tylko nie zdołał ustabilizować sytuacji, lecz sam pogrążył się w sporach i wzajemnych oskarżeniach o łamanie ustaleń koalicyjnych.

Dążąc do konsolidacji władzy, rząd forsował kontrowersyjne reformy legislacyjne, mające na celu zwiększenie kontroli nad sądownictwem. Posunięcia te wywołały falę protestów. Choć władze argumentowały, że reformy służą demokratyzacji instytucji, krytycy – w tym opozycja i organizacje praw człowieka – ostrzegali, że mogą one osłabić niezależność sądów i nasilić tendencje autorytarne. Niechęć rządu do dialogu z opozycją, zwłaszcza z PTI, dodatkowo zmniejsza szanse na osiągnięcie politycznego porozumienia. W efekcie kraj znalazł się w politycznym impasie, bez wyraźnej drogi wyjścia z kryzysu. Rośnie społeczna frustracja wobec elit politycznych. Zdaniem opozycji jedynym rozwiązaniem są przedterminowe, wolne i uczciwe wybory.

Gospodarka na krawędzi: czy reformy wystarczą?

Pomimo niestabilności politycznej, która stanowiła poważne wyzwanie dla stabilności kraju, rząd zdecydował się na wdrożenie szeroko zakrojonych reform gospodarczych. Miały one na celu zarówno uniknięcie kryzysu finansowego, jak i pobudzenie wzrostu gospodarczego. Program rozwoju „*Uraan Pakistan*”, którego celem jest osiągnięcie 6% wzrostu PKB rocznie do 2028 roku, koncentruje się na kluczowych sektorach: IT (który zanotował 28% wzrostu), energetyce, przemyśle farmaceutycznym, tekstylnym oraz rolnictwie, mając na celu zrównoważony rozwój całej gospodarki.

Działania stabilizacyjne, spadek cen surowców na rynkach globalnych oraz poprawa łańcuchów dostaw przyczyniły się do zmniejszenia inflacji z około 40% w maju 2023 roku do 4,1% w grudniu 2024. Równocześnie rezerwy walutowe wzrosły, co poprawiło zdolność Pakistanu do finansowania importu. W ramach reform fiskalnych rząd zwiększył ściągalność podatków o 40%, a modernizacja Federalnej Rady ds. Podatków (FBR) usprawniła administrację skarbową.

W odpowiedzi na poprawę sytuacji makroekonomicznej Bank Centralny rozpoczął szybki cykl obniżek stóp procentowych – z poziomu 22% w połowie 2024 roku do 12% w styczniu 2025. Dodatkowo napływ inwestycji zagranicznych wzrósł o 20%, co wskazywało na rosnące zaufanie rynków do perspektyw gospodarczych kraju.

Kluczową rolę w uniknięciu kryzysu odegrało wsparcie finansowe Międzynarodowego Funduszu Walutowego, który w ramach programu stabilizacyjnego udostępnił Pakistanowi 3 mld USD, pod warunkiem przeprowadzenia reform podatkowych i ograniczenia dotacji. Dodatkowej pomocy udzieliły Arabia Saudyjska i Zjednoczone Emiraty Arabskie, przedłużając terminy spłaty zobowiązań, co oddaliło groźbę niewypłacalności. Bank Światowy zobowiązał się również do przekazania 20 mld USD na projekty infrastrukturalne w ciągu najbliższej dekady.

Jednak fundamentalne problemy gospodarcze pozostają nierozwiązane. Wysokie zadłużenie publiczne oraz ograniczona zdolność do utrzymania długoterminowej stabilności fiskalnej wciąż stanowią poważne zagrożenie. W pierwszym kwartale roku

fiskalnego 2024/25 wzrost PKB wyniósł zaledwie 0,92%, co skłoniło rząd do obniżenia rocznej prognozy wzrostu z 3-3,2% do 2,5%. Tak niska dynamika nie wystarczy, by skutecznie zmniejszyć ubóstwo – nadal dotykające ponad 40% społeczeństwa – albo stworzyć wystarczającą liczbę miejsc pracy dla 3,5 miliona młodych ludzi wchodzących rocznie na rynek pracy. Może to prowadzić do pogłębienia napięć społecznych i wzrostu migracji zarobkowej.

Realizacja reform stoi również pod znakiem zapytania ze względu na niestabilność polityczną i zagrożenia bezpieczeństwa, które osłabiają zaufanie zarówno inwestorów, jak i obywateli. W ostatnim roku kilku dużych inwestorów europejskich wycofało się z pakistańskiego rynku, wskazując na niepewność regulacyjną i pogarszające się warunki operacyjne.

Zagrożenia bezpieczeństwa: eskalacja konfliktów wewnętrznych i transgranicznych

Sytuacja bezpieczeństwa w Pakistanie uległa wyraźnemu pogorszeniu. W 2024 roku liczba ataków terrorystycznych wzrosła o 70% wobec roku poprzedniego, osiągając 529 incydentów, a liczba ofiar wzrosła o 23% (ponad 850 zabitych i 1100 rannych). Sprawcy to przede wszystkim ekstremiści islamscy, głównie z Tehreek-e-Taliban Pakistan (TTP) i jego frakcji, takich jak Hafiz Gul Bahadur i Lashkar-e-Islam, a także z grupy Islamskiego Państwa Chorasanu (IS-K). Równocześnie wzrosła aktywność grup separatystycznych w Beludżystanie i liczba starć między sunnitami a szyitami. Zgodnie z raportami służb wywiadowczych, ataki stają się coraz bardziej skoordynowane, a

terroryści otrzymują wsparcie finansowe z zagranicy. Rośnie także zagrożenie cyberatakami na infrastrukturę krytyczną, co skłania rząd do rewizji strategii bezpieczeństwa narodowego. Co więcej, wykorzystywanie terytorium Afganistanu przez TTP przyczyniło się do zaostrzenia napięć między Islamabadem a talibskim rządem w Kabulu.

Wyzwania i dylematy pakistańskiej dyplomacji

a) Chiny – współpraca mimo wyzwań

Dla Pakistanu Chiny pozostają strategicznym sojusznikiem, kluczowym dostawcą uzbrojenia i najważniejszym partnerem gospodarczym, szczególnie w kontekście rozwoju Chińsko-Pakistańskiego Korytarza Gospodarczego, co potwierdziła wizyta chińskiego premiera w Islamabadzie. Mimo bliskiej współpracy pojawiają się jednak napięcia – Pekin coraz wyraźniej irytują biurokratyczne problemy Pakistanu, jego powtarzające się wnioski o prolongatę zobowiązań oraz zagrożenia dla bezpieczeństwa chińskiego personelu zaangażowanego w projekty CPEC.

Po dwóch śmiertelnych atakach na chińskich pracowników w ubiegłym roku ambasador ChRL w Islamabadzie publicznie skrytykował niewystarczające środki ochrony, co zbiegło się ze spowolnieniem realizacji niektórych projektów infrastrukturalnych i wstrzymaniem alokacji nowych funduszy. Jednocześnie w Pakistanie rosną obawy przed pogłębiającą się asymetrią w relacjach gospodarczych i uzależnieniem od chińskiego kapitału, a w rezultacie – utratą suwerenności finansowej kraju.

b) Zatoka Perska – wielowymiarowe relacje i wsparcie finansowe

Relacje Pakistanu z arabskimi krajami Zatoki mają charakter wielowymiarowy, obejmując współpracę gospodarczą, polityczną, militarną i wyznaniową. Wsparcie finansowe i inwestycyjne ze strony tych państw, zwłaszcza Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratów Arabskich, odgrywa znaczącą rolę w stabilizacji pakistańskiej gospodarki – m.in. zrolowanie pakistańskiego długu przez Rijad i Abu Zabi wzmocniło pozycję Islamabadu w negocjacjach programu pomocowego MFW. Dodatkowo Arabia Saudyjska zobowiązała się do inwestycji w Pakistanie na kwotę 2,2 mld USD.

Równolegle pogłębia się współpraca w zakresie bezpieczeństwa morskiego i zwalczania terroryzmu, co obejmuje m.in. wspólne ćwiczenia wojskowe i wymianę informacji wywiadowczych.

c) USA – strategiczny dystans

Relacje Pakistanu ze Stanami Zjednoczonymi cechuje strategiczny dystans, wynikający z rozbieżności priorytetów obu państw. Po zakończeniu interwencji w Afganistanie znaczenie Islamabadu dla Waszyngtonu zmniejszyło się na rzecz strategicznego partnerstwa USA z Indiami – krajem, który Pakistan postrzega jako egzystencjalne zagrożenie. W rezultacie Islamabad utracił status priorytetowego sojusznika USA,

jednocześnie zostając obciążonym amerykańskimi sankcjami za rozwój programu raketowego i nuklearnego.

Mimo ochłodzenia, współpraca w wybranych obszarach trwa, zwłaszcza w zakresie walki z terroryzmem i przeciwdziałania ekstremizmowi, gdzie USA dostrzegają strategiczne znaczenie Pakistanu w utrzymaniu stabilności regionu. Strony utrzymują ograniczone kanały współpracy w kwestiach bezpieczeństwa i programów rozwojowych. Islamabad, starając się uniknąć izolacji, nie zrywa więzi z Waszyngtonem, lecz przesuwa swoje priorytety w stronę Chin, co pogłębia wzajemną nieufność.

Wzmacnianie przez USA relacji wojskowych i gospodarczych z Indiami komplikuje sytuację Pakistanu w regionie. Choć Islamabad nie dąży do otwartego konfliktu, coraz bardziej postrzega amerykańską politykę jako element szerszej strategii osłabiania jego pozycji na subkontynencie. W dłuższej perspektywie relacje te prawdopodobnie pozostaną transakcyjne, oparte na doraźnych interesach, a nie na strategicznym partnerstwie, które jeszcze dekadę temu stanowiło fundament współpracy.

Nowa administracja USA będzie prawdopodobnie kontynuowała próby ograniczenia postępów Islamabadu w pracach nad ICBM. W obliczu osłabienia politycznych kontaktów z Waszyngtonem oraz zacieśniającego się sojuszu Pakistanu z Chinami, współpraca antyterrorystyczna i projekty rozwojowe pozostaną głównymi platformami dwustronnych relacji.

d) Indie – impas w relacjach

Stosunki Pakistanu z Indiami pozostają napięte, przede wszystkim w wyniku konfliktu o Kaszmir, który od podziału subkontynentu w 1947 roku jest głównym czynnikiem destabilizującym relacje między obydwojoma państwami. Islamabad wyraża sprzeciw wobec narzucanych przez Nowe Delhi zmian politycznych i demograficznych na tym terytorium oraz represjonowania kaszmirskich muzułmanów. Dialog blokują wzajemne oskarżenia o wspieranie terroryzmu – Indie zarzucają Pakistanowi pomoc dla bojowników kaszmirskich, a Islamabad oskarża Nowe Delhi o wspieranie separatystów beludżystańskich.

Nadzieje na przełom podczas pierwszej od dekady wizyty szefa indyjskiej dyplomacji S. Jaishankara w Islamabadzie (na szczycie Szanghajskiej Organizacji Współpracy) okazały się płonne. Fundamentalna sprzeczność interesów i głęboki brak zaufania sprawiają, że rywalizacja obu państw ma charakter chroniczny, a regionalna stabilność opiera się bardziej na odstraszeniu niż realnej perspektywie porozumienia.

e) Iran – napięcia i pragmatyzm

Złożoność stosunków irańsko-pakistańskich ponownie ujawniła się w styczniu 2024 roku, gdy Teheran przeprowadził atak raketowy na kryjówki ugrupowania terrorystycznego Jaish ul-Adl w pakistańskiej części Beludżystanu. Islamabad odpowiedział szybkim uderzeniem odwetowym po irańskiej stronie granicy, oskarżając Iran o udzielanie schronienia separatystom beludżystańskim. Eskalacji towarzyszyło krótkotrwałe odwołanie ambasadorów oraz wymiana ostrych oświadczeń dyplomatycznych.

Jednak dzięki intensywnym kontaktom rządowym, w tym wizycie prezydenta Ebrahima Raisiego w Islamabadzie, udało się doprowadzić do szybkiej deeskalacji. Następca Raisiego, Masoud Pezeshkian, kontynuował ten kurs, apelując podczas grudniowego spotkania z premierem Shehbazem Sharifem o wzmocnienie współpracy gospodarczej i handlu między obydwoma krajami.

Rosnąca wymiana handlowa oraz zmieniające się układy sił w regionie mogą sprzyjać dalszemu zbliżeniu Iranu i Pakistanu. Wciąż jednak nierozwiązana pozostaje kwestia irańskiego żądania wypłaty odszkodowania za niezrealizowaną przez Pakistan budowę jego odcinka gazociągu IPI. Zdolność obu stron do osiągnięcia porozumienia w tej sprawie będzie istotnym testem dla trwałości ich współpracy.

f) Afganistan – niezgoda i nieufność

Choć Pakistan wspierał różne frakcje talibów od lat 90., obecne relacje pomiędzy rządem afgańskim a Islamabadem są nacechowane skrajną nieufnością. Talibowie postrzegają Pakistan jako zagrożenie dla swojej ideologii i autonomii, oskarżając go o manipulowanie sytuacją w Afganistanie w celu realizacji własnych interesów. Konflikt między Kabulem a Islamabadem ma też korzenie historyczne, sięgające czasów kolonialnych, kiedy to brytyjska administracja w 1893 roku ustanowiła Linie Duranda, rozdzielając terytoria pasztuńskie między Afganistanem a Indiami, a później między Afganistanem i Pakistanem. Kabul do dziś nie uznaje legalności tej granicy, podważając tym samym integralność terytorialną Pakistanu.

Zaoğnieniu sytuacji sprzyjają masowe deportacje Afgańczyków przebywających nielegalnie na terytorium Pakistanu (blisko 800 tysięcy od września 2023 roku) oraz brak reakcji rządu talibów afgańskich na apele Islamabadu o powstrzymanie transgranicznego terroryzmu talibów pakistańskich (TTP). Doprowadziło to do eskalacji konfliktu pod koniec 2024 roku, kiedy Pakistan przeprowadził naloty na obozy TTP w afgańskiej prowincji Paktika, a afgańskie siły zbrojne ostrzelały pakistańskie posterunki graniczne.

g) Rosja – wzrost kontaktów, ale bez przełomu

Pakistańsko-rosyjskie kontakty polityczne i gospodarcze wykazują stały wzrost. Wizyty w Islamabadzie złożyli m.in. premier Michaił Miszustin (w ramach szczytu Szanghajskiej Organizacji Współpracy), wicepremier Aleksander Owerczuk oraz przewodnicząca Rady Federacji Walentina Matwijenko. Prezydent Asif Ali Zardari spotkał się z Władimirem Putinem w kuluarach międzynarodowego forum w Turkmenistanie. W Moskwie odbyła się dziewiąta sesja międzyrządowej Komisji Pakistan-Rosja oraz pierwsze Forum Gospodarcze. Rozwój dialogu wojskowego był widoczny dzięki wizytom w Pakistanie wiceministra obrony Rosji Aleksandra Fomina i zastępcy szefa Sztabu Generalnego, gen. Siergieja Istrakowa.

Pakistan dążył do rozszerzenia współpracy w przemyśle obronnym, a Rosja zadeklarowała poparcie dla pakistańskich aspiracji do członkostwa w BRICS, co wpisuje się w strategię dywersyfikacji sojuszy geopolitycznych. Jednakże współpraca gospodarcza, mimo priorytetowego statusu, napotyka poważne trudności. Islamabad liczy na import rosyjskich surowców energetycznych i żywności, jednak techniczne ograniczenia pakistańskich rafinerii poważnie utrudniają przetwarzanie ropy typu Ural. Wśród omawianych projektów znalazły się także: rozwój Korytarza Transportowego Północ-Południe, współpraca w rolnictwie oraz rewitalizacja kompleksu metalurgicznego Pakistan Steel Mills w Karaczi, wybudowanego jeszcze przez ZSRR.

h) Białoruś – wizyta w cieniu izolacji i protestów

Wizyta prezydenta Aleksandra Łukaszenki w Pakistanie (listopad 2024), motywowana chęcią przezwyciężania międzynarodowej izolacji Białorusi oraz ożywienia wymiany handlowej, odbyła się w czasie masowych protestów w Islamabadzie, gdzie demonstranci domagali się uwolnienia byłego premiera Imrana Khana oraz przejrzystości procesu wyborczego.

Łukaszenka oferował Pakistanowi technologie odziedziczone po czasach sowieckich, dostawy traktorów, sprzętu oraz żywności, a także współpracę w przemyśle obronnym. W oficjalnym komunikacie zaznaczono, że Łukaszenka „wysłuchał” pakistańskiej propozycji ruchu bezwizowego, co może oznaczać brak gotowości do jej podjęcia. W kontekście wojny w Ukrainie padły ogólne deklaracje o konieczności „konstruktywnego dialogu i pokojowych rozwiązań”. Z pakistańskiej perspektywy współpraca z Białorusią pozostaje marginalna, a ewentualna wymiana oparta będzie na pragmatycznych korzyściach.

i) Ukraina – między neutralnością a interesem

Relacje Pakistanu z Ukrainą i Rosją są wyraźnie asymetryczne, z dominującą rolą Moskwy, co przeczy oficjalnemu stanowisku Islamabadu o neutralności w konflikcie rosyjsko-ukraińskim. Decyzje Pakistanu w tej sferze mogą wynikać głównie z pragmatyzmu ekonomicznego. Doniesienia, głównie w mediach indyjskich, o rzekomych

dostawach amunicji z Pakistanu dla Ukrainy za pośrednictwem podmiotów z krajów trzecich, zostały stanowczo zdementowane przez pakistańskie MSZ.

j) Unia Europejska: dylematy współpracy

Relacje Unii Europejskiej z Pakistanem koncentrują się na realizacji unijnego systemu preferencji taryfowych GSP+, pomocy rozwojowej oraz kwestiach migracyjnych. Pakistan jest największym beneficjentem spośród ośmiu państw objętych programem GSP+, zapewniającym preferencyjny dostęp do rynku UE – dziś kluczowego odbiorcy pakistańskiego eksportu, wyprzedzającego pod tym względem nawet USA i Chiny. Jednak brak postępów we wdrażaniu reform wymaganych przez ten program oraz otwarte oczekiwanie Islamabadu, że preferencje taryfowe będą mu przyznawane bezwarunkowo, wywołują dziś w UE debatę na temat zasadności dalszego funkcjonowania GSP+.

W obecnej rzeczywistości geopolitycznej, w której dominuje pragmatyzm i transakcyjność, jednostronny dostęp do rynku UE – pierwotnie zaprojektowany jako narzędzie wspierania rozwoju, praworządności i praw człowieka – traci swoją skuteczność. Aby GSP+ pozostał uzasadnionym instrumentem polityki handlowej UE, powinien nie tylko wspierać rozwój i prawa człowieka, lecz także wzmacniać pozycję Unii oraz chronić interesy europejskich firm w Pakistanie. Tymczasem Islamabad, deklarując przywiązanie do multilateralizmu, w praktyce dystansuje się od polityki UE, a realizacja zobowiązań Pakistanu w zakresie praworządności i praw człowieka ulega wyraźnemu regresowi.

k) Polska – słabnąca dynamika?

W ostatnich latach dynamika polsko-pakistańskich relacji politycznych i gospodarczych wykazuje tendencję spadkową. Wymiana handlowa jest nierównoważna – Pakistan korzysta z preferencji GSP+, podczas gdy polski eksport pozostaje na relatywnie niskim poziomie, co prowadzi do stałego, znacznego deficytu po stronie Polski. Polskie firmy PGNiG/Orlen i Exalo Drilling, zaangażowane w eksplorację złóż gazu ziemnego w Pakistanie, stawiają czoła biurokratycznym barierom i opóźnieniom w płatnościach, z którymi borykają się również inni inwestorzy zagraniczni.

Pomimo braku przełomowych inicjatyw, potencjał do intensyfikacji współpracy w obszarach takich, jak energetyka, bezpieczeństwo, edukacja czy zielone technologie nadal istnieje, jednak jego realizacja wymaga bardziej efektywnych mechanizmów wsparcia zarówno na poziomie biznesowym, jak i dyplomatycznym.

Wnioski

Pakistan znajduje się w punkcie zwrotnym historii, mierzy się z poważnymi wyzwaniami zarówno wewnętrznymi, jak i międzynarodowymi. Niestabilność polityczna, kryzys gospodarczy, rosnące zagrożenia ze strony grup ekstremistycznych oraz skomplikowana sytuacja geopolityczna zmuszają kraj do podejmowania trudnych decyzji.

Możliwe są trzy główne scenariusze rozwoju wydarzeń. Pierwszy zakłada pogłębienie integracji z Chinami, co zapewni inwestycje i stabilizację finansową, ale może prowadzić do nadmiernej zależności od Pekinu. Druga opcja to dywersyfikacja sojuszy i balansowanie między Chinami, USA i Zatoką Perską, co mogłoby zmniejszyć ryzyko nadmiernego uzależnienia od jednego partnera, ale wymagałoby zręcznej dyplomacji. Trzecia ścieżka to skupienie się na reformach wewnętrznych, mających na celu wzmocnienie gospodarki, poprawę klimatu inwestycyjnego i redukcję zadłużenia, co jednak wiązałoby się z trudnymi decyzjami politycznymi i oporem społecznym.

Każda z tych dróg niesie zarówno szanse, jak i ryzyka, a przyszłość Pakistanu będzie zależeć od zdolności jego przywódców do nawigowania między tymi wyzwaniami.

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi i problemami polityki międzynarodowej.

Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata.

Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów.

Od 2009 r. CSM jest uznawany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych | ul. Ogrody 24, 03-994 Warszawa | +48 608 593 632

www.twitter.com/CIR_CSM

www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH